

בגדרי מצוות ברכת כהנים

1. ספר חרדים עשה פרק ד סע' יח

לברך כהן את ישראל שנאמר כה תברכו את בני ישראל וישראל העומדים פנים כנגד פני הכהנים בשתיקה ומכוונים לבם לקבל ברכתם כדבר ה' הם נמי בכלל המצוה, ממנין תרי"ג

2. ריטב"א סוכה לא ב

ומה שתוקעין בר"ה יותר מט' תקיעות שאמרה תורה מתקנתא דרבי אבהו בקסרין הא אמאי, דאע"ג דכל תקיעה באנפי נפשה קיימא איכא משום בל תוסיף... וי"ל דליכא משום בל תוסיף אלא שמוסיף חלק אחד במצוה, שמוסיף במנין או בשיעור, שנתנה תורה והקפידה בו בין למטה בין למעלה כשמוסיף בסימן תרועה או תקיעה או שמוסיף במנין, אבל כל שהוא עושה מצותו כדרך שאמרה תורה וחוזר וכופל את הכל מפני הדור מצוה וכדי לערבב את השטן אין בזה משום בל תוסיף אלא אם כן הקפיד הכתוב בפירוש שלא לכפלו, וכענין שמצינו בכהן שעולה לדוכן שאינו מצווה אלא לברך פעם אחת כדאמרינן התם בפרק ראווה דאי בעי מצלי ואי לא בעי לא מצלי לומר שאין הכהנים מצווין לברך את ישראל בעשה אלא פעם אחת, ואף על פי כן אי בעי הדר ומצלי אין בזה משום בל תוסיף, וליכא למימר שעושה להוציא לאחרים, דליכא חיובא אישראל להתברך, מצוה דכהן הוא, אלא ודאי כדאמרן

3. תוספות ראש השנה טז ב ד"ה ותוקעים

ותוקעים ומריעין כשהן עומדין - תימה הא קעבר משום בל תוסיף וכי תימא כיון דכבר יצא הוה ליה שלא בזמנו דלא עבר הא אמרינן בסוף ראווה ב"ד (לקמן דף כח: ושם) גבי ברכת כהנים דאין מוסיף ברכה אחת משלו משום דלא עבר עליה זימניה כיון דאילו מתרמי ליה צבורא אחרינא הדר מברך להו ה"נ אי מתרמי ליה צבורא הדר תקע להו וי"ל דאין שייך בל תוסיף בעשיית מצוה אחת ב' פעמים כגון כהן אם מברך וחוזר ומברך אותו צבור עצמו או נוטל לולב וחוזר ונוטל וכן תוקע וחוזר ותוקע וגבי מתנות בכור נמי אם נותן בקרן אחד ב' פעמים אין זה בל תוסיף.

4. רע"א שם

עפר אני תחת כפות רגלי רבותינו בעלי תוס', ובעניי אינו דומה לשם דהתם אלו מתרמי ציבורא אחרינא ונושא כפיו להם הוא עושה המצוה לברך אותם מש"ה מקרי זמנו, אבל הכא בתוקע לצבור אחר הוא אינו עושה המצוה שכבר יצא אלא דמוציא אותם והציבור העושים מצוה והוא שלוחם להוציא אותם מש"ה לא מקרי לגביה עוד משך זמן המצוה.

5. חת"ס או"ח סי' קסז

אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו כח ואומץ ואוריתא יחולו על ראש צדיק ונשגב הגאון האמתי רב חביבי וי"נ נ"י ע"ה פ"ה כקשיית מו"ה עקיבא נ"י אב"ד ור"מ דק"ק פרידלאנד יע"א:

מה שתמה מר על תוס' ר"ה ט"ז ע"ב ד"ה ותוקעים וכו', מה ענין תקיעה לברכת כהנים, התם הכהן עצמו מקיים מצות עשה משא"כ התוקע שאינו אלא מוציא אחרים ידי חובתן אבל זמנו כבר עבר ליי. לפום ריהטא נ"ל אדרבא, דהא הך אף על פי שיצא מוציא היינו טעמא משום דכל ישראל ערבין וה"ל כאילו הוא חייב עדיין במי"ע ולא סגי ליי דלא תקע, משא"כ בברכת כהנים לדעת רוב הפוסקים אין מצות עשה על הציבור להתברך, וא"כ גרע בזה ברכת כהנים מתקיעה וכדדחין רב שמן בר אבא לחלוק בין מתנות דם לברכת כהנים [שם כ"ח ע"ב]. ואם אולי עדיין נאמר שאין דמיון התקיעה לברכת כהנים עולה יפה ומנ"ל לתוס' להקשות, י"ל דס"ל דסתמא דתלמודא דמדמה ברכת כהנים למתן ארבע ולית להו סברת רב שמן לחלוק, ע"כ ס"ל דהכל תלוי בזמן חיוב ולא בגברא, א"כ מכ"ש שיש לדמות התוקע לברכת כהנים מטעמים שכתבת

והנה בסוף סי' שאגת אריי [סי' ק"ה] הקשה, לרש"י פרק המוצא תפילין [עירובין צ"ו ע"ב ד"ה נשים] דס"ל דנשים אין סומכות משום בל תוסיף, ע"כ יאמר רש"י משום דלגבי גברא זמנו הוא הוה בל תוסיף גבי אתתא, א"כ בכהן הוה ליה להשי"ס למימר בפשיטות כיון דגבי כהן אחר זמני הוה. הנה

קושיא זו יש לדחות, דלהוסיף גופים שאינם מחוייבים כגון שנוסיף לחייב אשה במצוה שאינה נצטווית, לזה (מחייב) [מתחייב] כל זמן חיוב הגברים, אבל אם אינו מוסיף אלא עשיית המצוה כגון כהן שמחוייב לברך רק שמוסיף לעשות המצוה יותר ממה שנצטווה, לזה אינו מתחייב אלא בזמנו של עצמו לא בזמנו של אחר, והחלוק קל להבין. ובר מן דין הא רש"י לא כתב כן אלא לר' יהודה, אבל לר' יוסי אין הכי נמי נשים סומכות רשות מהאי טעמא דלא הוה זמנה, אם כן ש"ס דר"ה רצה לומר אליבא דהלכתא. אבל אי קשיא לי הא קשיא אדר' יהודה דהוא סבירא ליה פ"ק דיומא יו"ד ע"ב לשכת פלהדרין פטורה ממזוזה דדירה בעל כרחא לא שמיה דירה ומדרבנן חייבת, וקשה הא עבר על כל תוסף כיון דהוה זמני דבתים אחרים המחוייבים כמו נשים סומכות, וצ"ע:

הכ"ד או"נ פ"ב יום ה' כ"א טבת תקע"א לפ"ק: משה"ק סופר מפפד"מ

6. חת"ס או"ח סי' כב

שלום וכ"ט ליי"נ ורב חביבי ה"ה תלמידי צמידי הרב המאור הגדול החרוץ ושנון בעל פיפיות תל תלפיות צדיק ונשגב כשי"ת מו"ה יהושע כ"ץ אב"ד דק"ק ווערפלוט יע"א:

אודת שאלת חכם חצי תשובה באשר שפתי כהן ישמרו דעת לדעת בהתפללו בבית מדרשו ונשא כפיו שם וחוזר ובא לביהכ"נ ומוצא ציבור מתפללים ונשא כפיו עמהם אם יש לברך, כי מג"א סימן קכ"ח סק"ג פשיטא ל"י בשם מהר"ם מינץ לברך שנית ואמנם בלבוש מפקפק אם לברך או לא, ונפשו היפה איותה לדעת דעת העניי בזה:

הנה הגמ"י ספטי"ו מה' תפלה כ' בשם תוס' פ"ג דר"ה [כ"ח ע"ב ד"ה הכא] אדקאמר שם אי בעי עולה אי בעי אינו עולה לדוכן מכאן שאם עלה פעם אחת ביום שוב אינו עובר, ובפר"מ סימן קכ"ח [א"א סק"ג] הקשה על זה מנ"ל דלמא הכי קאמר אי בעי אינו נכנס לבהכ"נ וקאי אחורי עמודא בשעה שקורין כהנים והניח בק' ויבואר לקמן אי"ה:

וכ' בתשו' מהר"ם מינץ [סימן י"ב] ששאל לרבו בעל תה"ד ובתוך הדברים כ' שני"ל כהן יחיד אף על פי שאין אומרים לו כהנים מ"מ מברך דומיא דכהן שעולה שחרית ומוסף ונעילה (כמנהג כהני אשכנז) דמברכים ואין פוצה פה, ותשובה על שאלה זו תמצא בכתבי מהרי"א סימן כ"ב ומההנחה שהניח הנ"ל שכהנים מברכים כמה פעמים ביום מזה לא הזכיר כלום שמע מיני שהסכים עמו:

אמנם הלבוש מסתפק בזה אם לברך פעמיים ביום או לא, וכתב אלי' רבה סימן קכ"ח [סק"ה] שלא ראה דברי מהר"ם מינץ הנ"ל דפשיטא ל"י דמברך, וכו' אי"ר רא"י מתוס' סוטה ל"ט ע"א ד"ה כל כהן וכו' שכי' להוכיח דצריך נטילת ידים מלבד נט"י שחרית דאלת"ה מה צורך לאתויי קרא שאו ידיכם קדש תיפוק ליה דלא גרע מק"ש דצריך נט"י שחרית, דאין לומר שאני ק"ש דצריך ברכה לפני הא ברכת כהנים נמי צריך ברכה לפניו כדלקמן, אע"כ קרא אתי לנט"י סמוך לנשיאת כפים מלבד נט"י שחרית אלו דברי תוס', וקאמר אלי' רבה דלמא איצטריך קרא לנ"כ פעם שנית ביום דלא מברך ולא אתי מק"ש להכי צריך קרא אע"כ אפילו כמה פעמים מברך, ודבריו מאוד תמוהים כיון דעכ"פ בפעם הראשון שנשא כפיו היה מברך ואז ע"כ כבר נטל ידיו שחרית דלא גרע מק"ש וא"כ מאי צריך נט"י שנית לנ"כ השני אע"כ צריך נט"י לנ"כ מלבד נט"י שחרית, ואולי כוונתו אם ישן ביום בין נ"כ לנ"כ ותל"י בפלוגתא סימן ד' [סט"ו] אלא לפ"ז הוה ס"ל להתוס' בתר שינה אזלינן דמשום הכי הישן ביום צריך נט"י א"כ ממילא הניעורים בלילה אין צריך ליטול ידיו, וא"כ בקיצור לא מוכיחו תוס' מידי דמצי איירי במי שניעור כל הלילה שאינו נוטל ידיו לק"ש ומ"מ לברכת כהנים צריך ליטול ידיו מקרא שאו ידיכם קודש, כללא דמילתא דברי אי"ר צ"ע:

והנה נחזי אן, דברי הלבוש במ"כ בדוים במ"ש טעם פעם אחת ביום דוקא דומיא דלולב, ומשנה שלימה שנינו [תענית כ"ו ע"א] בגי' פרקים בשנה כהנים נושאים כפיהם ד' פעמים ביום בשחרית במוסף במנחה ובנעילת שערים, ומסתמא ברכו בכל נשיאת כפיהם ומסתמא אותן שברכו שחרית הן אותם שברכו בשארי תפילות, והנה במס' סוטה [ל"ח ע"א] ילפינן פ' כה תברכו מפ' וישא אהרן ידיו אל העם ויברכם ומהתם ילפינן נשיאת כפים דבפי' כה תברכו לא כתיב נ"כ, והתם כתיב וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים ומזה ילפינן זמן נ"כ בכל פעם שמקריבים קרבן ציבור תמידית כגון תמיד ומוסף, ומזה ילפינן בפ"ב דמגלה [י"ח ע"א] ברכת [כהנים] בשעת תפלה אחר ברכת העבודה מדכתוב וירד מעשות החטאת וכו' ע"ש, נמצא בכל תפלות ציבור שהם במקום קרבן ציבור הוא מ"ע דאורייתא לישא כפיו ולברך ומברכים עליו ככל ברכת המצוות בלי שום פקפוק, וע"כ גם

דברי מהר"ם מינץ תמוהים שכי' שהכהנים מברכים בשחרית מוסף ונעילה, ודבריו תמוהים פשיטא שמברכים זהו דאורייתא, אך לברך באותה תפלה פעמים שלא מצינו קרבן אחד קרב ב' פעמים, אבל אותה תפלה בציבורא אחרינא שהכהן בא להוציא ידי חובתם שמוטל על הישראלים להתברך כמ"ש הרא"ם בספר יראים או שעכ"פ מצוה להם להשתדל/לשמוע/ ברכת [כהנים] בתפלתם על זה קאמר ש"ס אי בעי מברך אי בעי לא מברך ברכת כהנים, ואהא קאי תוסי' והג"ה מיימוני דכיון שברך פעם אחת ביום היינו בכל ימי השבוע דליכא אלא תפלה א' שחרית דנ"כ במנחה בטלוהו משום שכרות, וא"כ אינו מחוייב כ"א פ"א ביום אפילו לציבורא אחרינא באותה תפלה שכבר נשא בה כפיו, והדברים ברורים בלי פקפוק בעזה"י:

ובזה יובנו דברי תוסי' פ"ק דר"ה [ט"ז ע"ב] וע"ש ד"ה ותוקעים וכו' שכתבו איך תוקעים פעמיים הא עבר על כל תוסיף, וכי תימא כיון דכבר יצא הוי ליה שלא בזמנה הא אמרינן גבי ברכת כהנים וכו', והקשני מו"ח הגאון מו"ה עקיבא אב"ד דק"ק פוזנא מה ענין זה לזה דהתוקע אי נמי מתרמי ל"י ציבורא אחרינא אינו תוקע לעצמו אלא להם אבל לגבי דידי' עבר זמני, משא"כ כהן אינו מוציא אחרים ידי חובתם אלא הוא עושה המצוה בעצמו בצבורא אחרינא ומשו"ה הוה זמני, ולהנ"ל לק"מ דבאותה התפלה שכבר נשא כפיו אין מצוה כי לא מצינו מציאות ב' תמידים בפעם א', אלא שהוא מוציא להציבור שלא הקריבו תמיד עדיין היינו שלא התפללו במקום תמידים והקרנן צריך ברכת כהנים ומ"מ מיקרי זמנו, הכי נמי בשופר וא"ש:

מ"מ לדינא נלע"ד ב' תפילות שונות כגון שחרית ומוסף פשוט ומעשים בכל יום שמברכים באשכנז בנשיאת כפיהם שחרית מוסף ונעילה ואין פוצה פה ונכון הוא מדינא, ובאותו ציבור בתפילה א' אין לישא כפים ב' פעמים בשום אופן, אך בציבורא אחרינא באותה תפלה שכבר נשא כפיו אם אין שם כהנים ישא ידיו ויברך כדי להוציא הציבור ולברך אותם, ואם יש שם כהנים בלא הוא נ"ל דלא ישא כפיו ולא יכנס עצמו לספק ברכה, ואפשר שלזה כיון ר' אלעזר שהתפאר שלא נשא כפיו בלא ברכה ועיין מ"ש בזה טורי אבן במגלה כ"ז ע"ב ובמהרש"א ח"א בסוטה ל"ט ובספר בנין אריאל, ולהנ"ל ניחא שר"ל עם כהנים אחרים בציבורא אחרינא וכנ"ל, הנלע"ד כתבתי ויתברך ויתעלה כנפשו היקרה ונפש א"י דש"ת. פ"ב יום ב' ד' כסליו תקצ"ב לפ"ק: משה"ק סופר מפפד"מ

7. אברהם חלק א סימן לא

[א] ע"ד מה שהעיר בדברי הפלאה כתובות (דף כ"ד ע"ב) שהביא בשם ספר חרדים דכשם שמ"ע על כהנים לברך את ישראל הי"ן מ"ע על ישראל להתברך מן הכהנים, וע"ז העיר כי דבחי' הריטב"א סוכה (דף ל"א ע"ב ד"ה מאי לאו) מבואר להיפוך דאין מצוה כלל על ישראל אלא על הכהנים דז"ל ובענין שמצינו בכהן שעולה לדוכן שאינו מצווה אלא לברך פעם אחת כו' ואעפ"כ אי בעי הדר ומצלי אין בזה משום בל תוסיף וליכא למימר שעושה להוציא אחרים דליכא חיובא אישראל להתברך מצוה דכהן הוא עכ"ל. הנה מצאתי שכבר העיר כן בס' מנחת חינוך (מצוה שע"ח) עיין שם, אבל לענ"ד אין מזה סתירה כלל, דאפילו לדעת החרדים דמצוה על ישראל להתברך מ"מ נראה דלא דמיא מצוה דרמיא אכהנים למצוה דרמיא אישראל דעל הכהנים מצוה לחזר אחריה לקיימה לברך את ישראל, לא מיבעי לדעת רבנו מנוח מובא בבי"א או"ח (סי' קכ"ח) דהא דאמרינן דאין הכהן עובר כשאין אומרינן לו לברך היינו שאינו עובר בג' עשה אבל בעשה דכה תברכו עובר שהכהנים מצויים לברך את ישראל יאמרו להם או יחדלו ומובאת שיטה זו גם במאירי מגילה (דף כ"ד ע"ב) עיין שם, דלפי"ז בודאי החיוב על הכהן לחזר אחר ציבור לברך ואם לא חזר ולא בירך ביטל מ"ע, אלא אפילו לדעת רוב הראשונים שאין הכהן עובר כלל אלא כשיקראו להם לעלות עי"י בטוב"י שם מ"מ זהו רק תנאי בחלות החיוב דאין חיוב הברכה חל עליהם מעיקרא אלא כשיקראום לעלות אבל אחרי שכבר קראו להם מחוייבים הם לחזר לקיים מצות ברכה ואם לאו ביטלו מ"ע, אבל על ישראל אין חיוב כלל לחזר אחר ברכת כהנים אפילו אחר שקראו לכהנים ואם יצא ולא שמע ב"כ לא ביטל מ"ע, אלא שהמצוה היא רק שאם הכהנים מברכים ישמעו ויכוונו לבם להתברך מהם, וכן מורה לשון החרדים (פ"ד אות י"ח) ישראל העומדים פנים כנגד פני הכהנים בשתיקה ומכוונים לקבל ברכתם כדבר ד' הם נמי בכלל המצוה עכ"ל וא"כ אין סתירה לזה מדברי הריטב"א דכיון דאין מצוה על ישראל לחזר אחר הכהנים בכדי להתברך לא שייך לומר דלהכי הדר כהן ומצלי כדי להוציאם דמאי להוציאם שייך כשאינם מחוייבים כלל לחזר אחר מצוה זו, ובמ"ש דמצוה דכהן הוא ר"ל דמצוה זו דחזרה אחר ברכת כהנים דכהן היא ולא של ישראל, והוא פשוט לענ"ד: הן אמנם שהגאון בעל ההפלאה נראה שתפס לדבר פשוט דמצוה דישאל דמיא ממש למצוה דכהנים, שכתב דאע"ג דבתורה אינו מפורש הציווי אלא על העושה מ"מ המצוה על שניהם כגון ביבם יבמה יבוא עליה והמ"ע גם עליה, ולפי"ז כשם שהכהן צריך לחזר לברך אחר שכבר קראו לו מיהא כך צריך הישראל נמי לחזר להתברך, וזה באמת נדחה מדברי הריטב"א הנ"ל. אבל בלא"ה נמי אין דבריו מוכרחים דלאו כללא הוא דבכ"מ המצוה על שניהם, ואטו במצות צדקה והענקה הי"ן נימא דכשם שבעה"ב במצוה כך מצוה על העני והעבד לקבל והרבה כיוצא בהן, ודברי החרדים מיושבים שפיר כמ"ש:

[ב] ובעיקר הדבר נ"ל ראיה ברורה דיש מצוה על ישראל להתברך מירושלמי מגילה (פ"ד הלכה ח') מובא בתוסי' חגיגה (דף ט"ז ע"א ד"ה בכהנים) דאסור להסתכל בכהנים בשעה שהם מברכין את העם משום היסח הדעת, ואם נימא דאין שום מצוה על ישראל להתברך מאי איכפת לן בהיסח הדעת דידהו, אע"כ דעל ישראל נמי איכא מצוה להתברך ר"ל לכוון לקבל את הברכה בשעה שהכהנים מברכים כמ"ש וליהי חיישינן להיסח דעתם ואף על גב דרש"י במגילה (דף כ"ד) במתני' דכהן שיש בידינו מומין לא ישא את כפיו כתב משום שמסתכלין בו ואמרינן בחגיגה המסתכל בכהנים בשעה שנושאים את כפיהן עיניו כהות ולא הביא טעמא דירושלמי וכבר עמדו ע"ז התוסי' בחגיגה שם, מ"מ נראה פשוט דס"ל נמי טעמא דהיסח הדעת דהאידן יחלוק אירושלמי ועי"י בטו"א שם שיישב דברי רש"י ז"ל דמוקים מתני' במקדש דאיכא טעמא דעיניו כהות ונ"מ אפילו בציבור שכולם זריזים ות"י דלא מסחו דעתייהו כדאמר ר' חגי התם בירושלמי מ"מ אסור מטעמא דעיניו כהות ולפי הבנת ההפלאה דמצוה דישאל דמיא ממש למצוה

דכהנים וא"כ כשם שכהן אינו מצוה לברך אלא פ"א ביום כמבואר ברי"ה (דף כ"ח ע"ב) ה"נ אין הישראל מצווה להתברך אלא פ"א ביום, י"ל עוד דמשו"ה נקט רש"י האי טעמא דעיניו כהות דנ"מ עוד לציבור שכבר נתברכו באותו יום פ"א דמשום היסח הדעת ליכא כיון שאינם חייבים עוד ומאי איכפת לן בהיסח דעתיהו ולטעמא דעיניו כהות ה"נ חיישינן אבל לפי"מ שכתבנו דהמצוה שעל ישראל היא רק לקבל את הברכה בשעה שמברכין אותם אפשר וקרוב יותר לומר דלא שייך לפלוגי בזה בין נתברכו כבר ובין לא נתברכו עוד אלא דכל זמן שמברכין אותם חייבין הם לכוון לקבל עליהם את הברכה הרי גם בפעם הראשונה לא היה עליהם חיוב להתברך ואין טעם לחלק בין נתברכו כבר פ"א ללא נתברכו עוד :

[ג] וגם לפי דרכנו שהמצוה שעל ישראל היא רק לקבל את הברכה ולא לחזר אחריה עולים יפה דברי ההפלאה במה שכי' לתרץ את הר"י בתוס' שבת (דף ק"י"ח ע"ב) דגרסינן התם אר"י מעולם לא עברתי על דברי חברי יודע אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חברי עלה לדוכן אני עולה, וכתבו התוס' וז"ל לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה תורה לברך את ישראל עכ"ל ותמה ע"ז בד"מ או"ח (סי' קכ"ח) מכתובות (דף כ"ד ע"ב) דאמרין נשיאות כפים דאיסור עשה ופירש"י כה תברכו אתם ולא זרים ולא הבא מכלל עשה עשה, ותירץ דאפשר דר"י לא קאמר אלא כשעולה עם כהנים אחרים אבל לבדו הוא עובר בעשה והמג"א שם הקשם ע"ז דמאי חילוק הוא בין לבדו ובין עם אחרים, ותירץ ההפלאה ע"פ הנ"ל דגם הישראל מחויב להתברך ובסוטה (דף ל"ח) אמרינן אמור להם כאדם האומר לחבירו פנים כנגד פנים א"כ זר העולה בין הכהנים לדוכן אינו מתברך שאינו פנים כנגד פנים וזהו איסור העשה ודוקא עם כהנים אחרים מיירי אבל כשהוא עולה לעצמו בשעה שאין הכהנים מברכים לא ידע ר"י מה איסור יש בדבר אם לא משום ברכה לבטלה ודברים אלו שייכים גם לפי דרכנו שצריך הישראל לקבל הברכה ועם שאחורי הכהנים שאינם לפני פני הכהנים אינם בכלל ברכה כדאמרין בסוטה שם ולכן העולה עם הכהנים אינו מקבל את הברכה אבל לכאורה נראה דדרשא דפנים כנגד פנים אינה אלא אסמכתא מדרבנן אבל מדאורייתא יוצא בבר"כ אף על פי שאינו פנים כנגד פנים, דאמרין התם בסוטה בית הכנסת שכולו כהנים כולן עולין לדוכן למי מברכין אר"ז לאחיהם שבשדות איני והתני אבא ברי' דרמב"ם עם שאחורי כהנים אינם בכלל ברכה ל"ק הא דאניסי הא דלא אניסי, עיין שם בפירש"י, ואי אמרת דמדאורייתא בעינן דוקא פנים כנגד פנים לכאורה לא שייך לפלוגי כלל בין אניסי ללא אניסי, אלא ודאי דרבנן הוא ולכן בלא אניסי שמראין שאין הברכה חשובה עליהם אינם בכלל ברכה כמ"ש רש"י ותוס' שם אבל באניסי לא וכיון שכן מדאורייתא לא בעינן דוקא פנים כנגד פנים הרי אין הישראל העולה עם הכהנים עובר בעשה שהרי הוא מתברך ואפ"ל דענין המ"ע אינו שייך להא דבכלל ברכה והמ"ע באמת אינו מקיים אלא פנים כנגד פנים אבל הברכה חלה באניסי, ודוחק הוא אמנם לפי דרכנו יש ליישב קצת, דעיקר המצוה הוא לכוון לקבל הברכה וכיוון שהוא מברך בעצמו אינו משים לב למה שאומרים הכהנים והוי כמו היסח הדעת לענין השמיעה אך במג"א (סי' תר"צ ס"ק ו') לענין מי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה לא יקרא עם ש"ץ אלא שומע ושותק כתב דב"י הטעם דשמא יתן השומע לבו לזה הקורא ולא לש"ץ משמע דהוא עצמו יכול לשמוע לש"ץ אף על פי שקורא ועיי' בפמ"ג בשם הא"ר שצידד לומר דהוא עצמו נמי אינו יוצא: ובדרך יותר מרווחת היה נראה ליישב דברי ר"י דבאמת ס"ל נמי כרש"י דזר שנושא כפיו עובר בעשה דכה תברכו אתם ולא זרים, אך לשיטת ר"ת בתוס' מנחות (דף מ"ד ע"א ד"ה כל כהן) דכהן יחיד אינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא בעינן שנים דוקא אפ"ל דהא דזר עובר בלאו הבא מכלל עשה הוא רק אם עושה כעין העשה ר"ל שמברך באופן שאם היה כהן היה בו עשה דהיינו בשנים אבל אם בירך ביחיד דבאופן כזה אין עשה בכהנים לא עבר אעשה כלל, ולכן לא ידע ר"י בזר העולה יחידי מה איסור יש בדבר אם לא משום ברכה לבטלה אך לר"ת יש להקשות קצת אעיקר דינא דזר עובר בלאו הבא מכלל עשה, דלפ"ז צ"ל דכל הכתוב בפרשה זו הוא בדוקא ולעבור עליו בלאו הנשמע מכלל הן א"כ כהן יחידי שעולה לדוכן ה"נ יעבור בלאו הבא מכלל עשה דכה תברכו כתיב שנים ולא יחיד ולמה תיקנו חכמים שישא כפיו לעבור על ד"ת, ויש ליישב אך המחזור בדעת הר"י כמ"ש המג"א דלית ליה כלל איסור עשה בזר הנושא את כפיו והא דאמרין בכתובות איסור עשה היינו נמי משום ברכה לבטלה, והמג"א בא לתרץ רק דברי הר"י ולא לבאר כונת הרמ"א וכמו שהבין הנו"ב (מהדו"ק חאו"ח סי' ו') במסקנתו, שכן מצאתי בספר האשכול הלכות ברכות כהנים וז"ל ואמרין בפי' האשה שנתארמלה ישראל שנושא כפיו עובר בעשה איכא מרבנותא אמרו עשה ממש דכ' דבר אל אהרן וגו' כה תברכו אתם ולא זרים ולא הבא מכלל עשה עשה ואיכא מ"ד מדרבנן ומשום ברוכי דלא מצי מברך והו"ל ברכה לבטלה עכ"ל, וברור לענ"ד שכן היא גם דעת הר"י ותו לא מידי :

[ד] ובענין המצוה שעל ישראל להתברך ה"י אפ"ל עוד שהוא משום דדרשינן אמור להם שצריך הציבור לקרות להם כדמתרגמין כד יימרון להון ומזה מוכח שמחויב הציבור להתברך ולכן צריך לקרות לכהנים. ולפ"ז היה יוצא לן דבר חדש שאין חיוב על הציבור מה"ת להתברך אלא משנים אבל מכהן אחד אינו מחויב להתברך, [אפילו למאן דסבר דכהן יחידי מחויב לברך מה"ת], דאמרין התם בסוטה נקטינן לשנים קורא כהנים ולאחד אינו קורא כהן שנאמר אמור להם לשנים וכיון דאין חיוב על הציבור לקרא אין ראייה שחייבין להתברך ממנו וזוהו א"ש מה שהזכרנו באות ב' דנקט רש"י טעמא דעיניו כהות ולא משום היסח דעת דירושלמי, דנ"מ ככהן אחד המברך דלטעמא דהיסח הדעת היה כהן אחד בעל מום נושא את כפיו דלהיסח הדעת ליכא למיחש כיון שאינם חייבים להתברך ממנו אבל טעמא דעיניו כהות איכא ואסור לו לישא את כפיו אפילו ביחיד. אך לפ"ז צ"ל שהציבור נמי מחויב לחזר אחר בר"כ שהרי חייבין לקראם ולא כן היא דעת הריטב"א שפתחנו בו. ובר מן דין צ"ע ביראים (סי' ט"ו) שכי' וז"ל ומנין שקוראין אותו וחזן אומר להם אמרו ת"ל אמור להם ומיהו עכובא לא הוי שלא לברך ואף על פי שחזן אינו חייב לומר לו חייב לברך עכ"ל, ואולי קאי על כהן אחד וצ"ע. אחר כתבי בא לידי סי' היראים השלם שנדפס מחדש מתוך הכתי"י שנמצא בפאריז וראיתי (בסי' רס"ט) שהביא מתחלה להא דאביי נקטינן לשנים קורא כהנים לאחד אינו קורא ואח"כ כתב להא דמיהו עכובא לא הוי והוא מתפרש כמ"ש דקאי על כהן אחד, ועיי"ש בדברי הרב המבאר :

[ה] ומדי דברי ארשום לו מאי דתמיה לי בדברי רש"י ז"ל בסוטה (דף ל"ט ע"ב ד"ה לעקור רגליהם) וז"ל יש ללמוד מכאן סדר נ"כ כו' וכשכלה אמן אחרון מפי צבור הן מחזירין פניהם וכופפין קשריהם אם רוצים ושליח צבור מתחיל שים שלום כו' והוא תמוה מאד דבדאי אמרינן התם ואמר ר"ז אר"ח אין הכהנים רשאים להחזיר פניהם מן הציבור עד שיתחיל שליח צבור בשים שלום, ולא ראיתי לעי"ע מי שעמד בזה וצעי"ג. (ועיי' בספרי חלק שני סי' כ"ח אות ג') :

עוד ראיתי באור זרוע ריש הלכות נ"כ (סי' תי"א) שכי' וז"ל בפי' הקורא את המגילה תנן אין הכהנים נושאין כפיהם בפחות מעשרה כו' ופיר"ת דלא מיחייב כהן בני"כ דאורייתא אלא ב"י כההיא דפי' אלו נאמרין כו' לפיכך יחיד מה"ת אינו נושא את כפיו אבל מדרבנן נושא כו', אבל יש להביא ראייה מפי' א"י דאר"י לעולם תהא אימת צבור עליך שהרי כהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי שכינה ואי איתא אפילו יחיד נמי, וג"ז אינה ראייה דר"י מייתי ראייה לפי שהכהנים נוהגים מדרבנן עכ"ל. ולא זכיתי להבין ראייה זו מדר"י ודחוייה כלפי לייא ודבריו סתומים וחתומים מבינתי. גם נראה חידוש מדבריו דלאו דוקא כהן יחיד הוי לר"ת דרבנן כמובן הפשוט שבתוס' מנחות (מ"ד) אלא דעד עשרה הוי דרבנן ויש לי בזה הרהורי דברים ליישב בדרך דחוקה אך מפני דחוקם לא אעלם על הגליון וצ"ע.